

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาสุขภาพจิตเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย โดยเฉพาะปัญหาโรคซึมเศร้า จากข้อมูลของโรงพยาบาลจิตเวชทั่วประเทศ พ.ศ. 2540-2545 พบว่าผู้ป่วยโรคซึมเศร้ามีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 55.9 ต่อแสนประชากรเป็น 168.28 ต่อแสนประชากร ในปี 2545 (พิเชฐ อุคมรัตน์, 2547) องค์การอนามัยโลกได้คาดการณ์ว่าโรคซึมเศร้าจะเป็นปัญหาสำคัญอันดับสองรองจากโรคหัวใจขาดเลือดในทุกประเทศทั่วโลกในปี พ.ศ. 2560 (สมภพ เรืองตระกูล, 2543) โรคซึมเศร้าพบได้ในประชากรทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยรุ่น โดยพบว่าโรคซึมเศร้าในวัยรุ่นหญิงพบมากที่สุดในช่วงอายุ 15-19 ปี ส่วนวัยรุ่นชายพบได้มากในช่วงอายุ 13-15 ปี นอกจากนี้ยังพบว่าโรคซึมเศร้าเป็นสาเหตุสำคัญของการฆ่าตัวตายในวัยรุ่น โดยพบว่าวัยรุ่นที่ฆ่าตัวตายมีสาเหตุมาจากภาวะซึมเศร้าร้อยละ 90 (สมภพ เรืองตระกูล, 2543) และยังพบว่าผู้ที่มีอายุ 15-24 ปี เสียชีวิตจากสาเหตุการฆ่าตัวตายมากเป็นอันดับสองรองจากอุบัติเหตุ ซึ่งการฆ่าตัวตายนับเป็นวิกฤตของครอบครัวและนับเป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์อันมีค่ายิ่ง

วัยรุ่นเป็นวัยที่เรียกว่าวัยรุ่นบูมแคม (Storm & Stress) (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545) เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม วัยรุ่นมีความยากลำบากในการปรับตัวด้านอารมณ์ ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าได้ง่าย (ดวงเดือน มูลประดับ, 2541 อ้างถึงใน พิชิตา ตัญญูบุตร, 2544) จากการศึกษาในต่างประเทศ พบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา วัยรุ่นมีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 18-50 เป็นวัยรุ่นชายร้อยละ 31 และวัยรุ่นหญิงร้อยละ 41 (Rushton, Porcier, & Schectman, 2002) ในประเทศไทยได้มีการศึกษาเกี่ยวกับวัยรุ่นของ จุลจรรยา ศรีเพชร (2544) ซึ่งศึกษาในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ปี ของจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ามีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 44.8 และจากการศึกษาของเดือนใจ โคตรสมบัติ (2544) ซึ่งศึกษาในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสกลนคร พบว่ามีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 40.8 เช่นเดียวกับการศึกษาของอรพรรณ เมฆสุระ (2541) ซึ่งศึกษาในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 พบว่ามีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 40.74 เรวไร ทิวะทัศน์ (2535) ได้ศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดชลบุรี พบว่ามีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 22.05 จากรายงานการศึกษาของพิเชฐ อุคมรัตน์ (2547) ที่ได้ศึกษา ภาวะซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในประเทศไทยพบว่า มีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 40.7-49.8 และพบว่ามีภาวะซึมเศร้าที่รุนแรงร้อยละ 13.3-22.5

ภาวะซึมเศร้าส่งผลต่อวัยรุ่นหลายประการ ได้แก่ด้านการเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และนำมาซึ่งปัญหาที่สำคัญ เช่น การคิดสารเสพติด และการฆ่าตัวตาย จากการศึกษาของกรมสุขภาพจิต (2543) พบว่าอาการซึมเศร้าในวัยรุ่นไม่ชัดเจนเท่ากับในผู้ใหญ่ และอาจแสดงอาการออกมาในรูปแบบอื่น เช่น ความโกรธ ความก้าวร้าว การหนีเรียน ทำให้มีผลการเรียนต่ำ และจากการศึกษาของ อุมพร ตรังคสมบัติ และคูตติ ลิขนะพิชิตกุล (2539) ได้ศึกษาเรื่องภาวะซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมต้นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้า ได้แก่ ผลการเรียนต่ำ ภาวะครอบครัวแตกแยก ความสัมพันธ์ไม่ดีกับบิดามารดา การใช้สารเสพติด ภาวะซึมเศร้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นใช้สารเสพติด (Fergusson & Woodward, 2002; Johnson, 1997; Kaplan & Sadock, 1998) และทำให้วัยรุ่นติดสารเสพติดง่าย วัยรุ่นเหล่านี้มักแสดงพฤติกรรมและอารมณ์เป็นแบบซึมเศร้า วิตกกังวล มองโลกในแง่ร้าย คือคิด เกเรขาดการควบคุมตนเอง (Tweed, 1998) และนำมาซึ่งปัญหาที่สำคัญคือ การฆ่าตัวตาย ซึ่งเป็นผลกระทบที่สำคัญของภาวะซึมเศร้า เมื่อเด็กวัยรุ่นมีภาวะซึมเศร้าก็มีความคิดฆ่าตัวตายควบคู่เสมอ (Towsend, 2000; Varcacolis, 2002) โดยพบว่าร้อยละ 45-70 ของการฆ่าตัวตายในเด็กวัยรุ่นมาจากการซึมเศร้า (Johnson, 1997) จะเห็นได้ว่าภาวะซึมเศร้านำมาซึ่งปัญหาที่สำคัญของการคิดสารเสพติด และการฆ่าตัวตาย

จากการศึกษาของ จิราภรณ์ แสงเงิน (2545) พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็น ปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นเกิดภาวะซึมเศร้า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความต้องการอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่อยากให้ตนเองเข้มแข็ง ประสบความสำเร็จ มีความสามารถเพียงพอในการทำสิ่งต่าง ๆ ในโลก (Maslow, 1970 อ้างถึงใน สมพงษ์ จันทรุ่งเรืองรัตน์, 2546) การเห็นคุณค่าในตนเองถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในช่วงชีวิตของวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับจากเพื่อนและบุคคลทั่วไป การเห็นคุณค่าในตนเองจะนำไปสู่การทำให้เข้าใจตนเอง แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองไม่เหมาะสม รู้สึกว่าตนเองผิด ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า (Branden, 1983) และจากการศึกษาของมณฑนา นทีธาร (2546) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่พบว่า ความผูกพันในครอบครัวก็เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นได้ ความผูกพันในครอบครัวทำให้วัยรุ่นรับรู้ถึงการได้รับการดูแลเอาใจใส่ มีความพอใจกับสัมพันธภาพในครอบครัว รู้สึกเป็นที่รักเป็นที่ต้องการในครอบครัว เด็กวัยรุ่นที่ได้รับการเอาใจใส่ การได้รับคำปรึกษา ได้รับความรักความอบอุ่นจะทำให้วัยรุ่นมีพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจที่เหมาะสม (จันแรม ทองศิริ, 2539) และสามารถปรับตัวได้ดีเมื่อเผชิญปัญหา (จงกลณี ดุษฎีเจริญ, 2540) ครอบครัวนับเป็นแหล่งสนับสนุนที่สำคัญสำหรับวัยรุ่น ถ้าวัยรุ่นได้รับการสนับสนุนจากบิดามารดา และมีความผูกพันในครอบครัวน้อย จะทำให้วัยรุ่นเกิดภาวะซึมเศร้าได้ (Brage, 1995) นอกจากนี้ยังพบว่าความผูกพัน

ใกล้ชิดกับเพื่อนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น จุลจรรยาพร ศรีเพชร (2544) พบว่าวัยรุ่นให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก ใช้เวลาส่วนใหญ่ของการอยู่นอกบ้านกับเพื่อน เพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมของวัยรุ่น วัยรุ่นจะพยายามทำทุกอย่างให้เพื่อนยอมรับ ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อวัยรุ่น วัยรุ่นแสวงหาเพื่อนเพื่อแลกเปลี่ยนมิตรภาพ เปิดเผยตนเอง แสดงความคิดเห็นและต้องการสนับสนุนทางอารมณ์ ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนทำให้วัยรุ่นรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง ถ้าวัยรุ่นไม่พึงพอใจในความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน จะทำให้เกิดความขัดแย้ง โดดเดี่ยวและเกิดภาวะซึมเศร้า (Buhmester, 1990) อย่างไรก็ตาม เซสโลว และคณะ (Sheslow et al., 1993 อ้างถึงใน น้ำฝน ทองตันไทรย์, 2541) ได้กล่าวว่ามุมมองภาพลักษณ์ของตนเองโดยเฉพาะภาวะอ้วนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดภาวะซึมเศร้าได้ จากการศึกษาของเมนเดลสัน (Mendelson, 1996) พบว่าความเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ตนเองด้านรูปลักษณะทางสรีระ วัยรุ่นให้ความสำคัญกับรูปร่างหน้าตาอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของภาวะอ้วน ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลข่าวสารที่พบว่าวัยรุ่นรับประทานยาลดความอ้วนทำให้เสียชีวิตหรือวัยรุ่นที่พยายามอดอาหารเพื่อให้ตนเองผอมทั้งที่มีรูปร่างดีอยู่แล้ว ถ้าวัยรุ่นรู้สึกว่าตนเองมีรูปร่างอ้วน เคลื่อนไหวเชื่องช้า ไม่มีเสน่ห์ ไม่เป็นที่สนใจของเพศตรงข้าม จะส่งผลให้ขาดความมั่นใจ ขาดสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนและบุคคลอื่น รู้สึกอ้างว้าง โดดเดี่ยว และนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าได้ (สมชาย เลื่อมพลอยแสง, 2547)

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรสของบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเอง ความผูกพันในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน และภาวะอ้วน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นเกิดภาวะซึมเศร้าได้ โดยเฉพาะภาวะอ้วนซึ่งเป็นปัจจัยที่ยังมีผู้ศึกษาวิจัยน้อยมาก และปัจจัยเหล่านี้ยังไม่เคยมีผู้ศึกษามาก่อน นอกจากนี้พบว่า วัยรุ่นในอำเภอสตหีบมีพฤติกรรมกระโดดการควบคุมตัวเองเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลของสถานีตำรวจภูธรในอำเภอสตหีบในปี 2547-2548 (สถานีตำรวจภูธรอำเภอสตหีบ, 2548) พบว่าวัยรุ่นในอำเภอสตหีบจังหวัดชลบุรีมีพฤติกรรมกระโดดการควบคุมตนเองได้แก่พฤติกรรมการทำร้ายร่างกายผู้อื่น การข่มขืน การค้าและการเสพยาเสพติด การยกพวกตีกัน การแข่งมอเตอร์ไซด์บนถนนหลวง และการขโมยทรัพย์สิน เป็นต้น และสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมกระโดดการควบคุมตนเอง เนื่องจากวัยรุ่นมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2543 อ้างถึงใน อุทัยวรรณ พัทธจักรพันธ์, 2545) ผู้วิจัยในฐานะพยาบาลวิชาชีพที่ทำหน้าที่ในด้านการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพจิตให้กับประชาชน และวัยรุ่นในอำเภอสตหีบ จังหวัดชลบุรีจึงได้สนใจศึกษาเพื่อหาระดับของภาวะซึมเศร้า ศึกษาปัจจัย ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ความผูกพันในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน และภาวะอ้วนของวัยรุ่นในอำเภอสตหีบเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนป้องกันปัญหาด้านสุขภาพจิต

โดยเฉพาะภาวะซึมเศร้า เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือและเฝ้าระวังภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในอำเภอ สัตหีบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

คำถามการวิจัย

1. ภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีมีอะไรบ้าง

สมมุติฐานการวิจัย

1. วัยรุ่นในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มีระดับภาวะซึมเศร้าที่แตกต่างกัน
2. ปัจจัยด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรสของบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตัวเอง ความผูกพันในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน และภาวะอ้วนมีอำนาจการทำนายภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ด้านการปฏิบัติงาน: เพื่อให้ทราบระดับของภาวะซึมเศร้า และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพจิตของวัยรุ่น โดยสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการดูแลวัยรุ่นเพื่อป้องกันการเกิดภาวะซึมเศร้าซึ่งอาจจะนำไปสู่อาการทางพยาธิจิตสรีรภาพ อันจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านร่างกายจิตใจและการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคต
2. ด้านการบริหาร: เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุและความรุนแรงของปัญหาภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น ซึ่งจะเป็แนวทางในการสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานด้านการป้องกันภาวะซึมเศร้าได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องตรงตามเป้าหมายและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่วัยรุ่น
3. ด้านวิชาการ: เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ใหม่เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นอำเภอ สัตหีบ จังหวัดชลบุรี ซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อยขยายผลต่อไปในอนาคต

4. ด้านวิชาชีพ: เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และเพิ่มศักยภาพทางด้านวิชาการของบุคลากรในวิชาชีพพยาบาลเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า อันจะนำไปสู่การบริการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นการเสริมสร้างคุณภาพประโยชน์ของวิชาชีพพยาบาลแก่ประชาชนทั่วไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้มีขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นที่อยู่ในสถานศึกษาคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 3 อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 6 โรงเรียน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้เฉพาะโรงเรียนที่มีขนาดกลางขึ้นไป ซึ่งมีจำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสิงห์สมุทร โรงเรียนสัตหีบวิทยาคม โรงเรียนพลุดาหลวงวิทยา และโรงเรียนชุมชนบ้านบางเสร่ จากจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 6,504 คน นำไปสุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบ่งชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) และวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 377 คน ดำเนินการเก็บข้อมูลในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2549

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษานี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรสของบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเอง ความผูกพันในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน ภาวะอ้วน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะซึมเศร้า

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาวะซึมเศร้า หมายถึง ภาวะจิตใจที่ผิดปกติ ส่งผลทำให้มีอาการแปรปรวนง่าย เช่น อารมณ์โศกเศร้า เสียใจ อ้างว้าง โดดเดี่ยว เฉื่อยชา มีอึดมโนทัศน์ในแง่ลบเกี่ยวกับตนเอง ต้องการที่จะหลีกหนีหรืออยากตาย มีอาการเบื่ออาหาร นอนไม่หลับ สูญเสียแรงจูงใจทางเพศ กิจกรรมต่าง ๆ เปลี่ยนไปจากเดิมเช่น เชื่องช้า เป็นต้น ภาวะซึมเศร้าสามารถวัดได้โดยใช้แบบประเมินภาวะซึมเศร้า Children's Depression Inventory (CDI) ซึ่งสร้างขึ้นโดยโควาคส์ (Kovacs, 1985) และอุมาพร ตรังคสมบัติ และดุสิต ลิขนะพิชิตกุล (2539) ได้แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทย

2. วัยรุ่น หมายถึง วัยรุ่นในสถานศึกษาคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 3 อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีจำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสิงห์สมุทร โรงเรียนสัตหีบวิทยาคม โรงเรียนพลุดาหลวง และโรงเรียนชุมชนบ้านบางเสร่ จำนวนทั้งสิ้น 6,504 คน ที่มีอายุระหว่าง 12-19 ปี

3. การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในบุคคล เกี่ยวกับการยอมรับนับถือตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง และเชื่อมั่นในตนเอง ตามการรับรู้ของนักเรียน การเห็นคุณค่าในตนเอง วัดโดยแบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเองของ โรเซนเบิร์ก (Rosenberg Self-Esteem Scale) ซึ่งสร้างขึ้นโดยโรเซนเบิร์ก ฟองศรี ศรีมรกต แปลและดัดแปลงเมื่อปีพ.ศ. 2536

4. ความผูกพันในครอบครัว หมายถึง ความรู้สึกใกล้ชิดต่อบิดามารดา รับรู้ถึงการได้รับการดูแลเอาใจใส่ มีความพอใจในสัมพันธภาพในครอบครัว รู้สึกเป็นที่รักและเป็นที่ต้องการในครอบครัว ความผูกพันในครอบครัว วัดโดยแบบประเมินความผูกพันในครอบครัว ซึ่งสร้างขึ้นโดย เรชนิก และคณะ (Resnick et al., 1997) พิสมัย นพรัตน์ แปลและดัดแปลงเมื่อปีพ.ศ. 2543

5. ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน หมายถึง การแลกเปลี่ยนมิตรภาพ การเปิดเผยตนเอง มีการสนับสนุนทางอารมณ์ และมีความพึงพอใจในสัมพันธภาพซึ่งวัดโดยแบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนของเบอร์เมสเตอร์ (Bhurmeseter, 1985)

6. ภาวะอ้วน (Obesity) เป็นภาวะที่ร่างกายมีน้ำหนักมากเกินไปจนเกินมาตรฐานวัดได้จากค่าดัชนีมวลกาย (BMI: Body Mass Index) ซึ่งเป็นค่าที่คำนวณจากน้ำหนักและส่วนสูงเพื่อใช้เปรียบเทียบความสมดุระหว่างน้ำหนักตัว ต่อความสูงของมนุษย์

$$\text{ดัชนีความหนาของร่างกาย} = \frac{\text{น้ำหนักตัว (กิโลกรัม)}}{\text{ส่วนสูง (ตารางเมตร)}}$$

นำค่าดัชนีที่ได้มาประเมินภาวะอ้วนจากเกณฑ์ (กมลพรรษ์ เมฆวรุฒิ และอัมพร ชัยศิริรัตน์, 2538 อ้างถึงใน น้ำฝน ทองตันไธรย์, 2541) ดังต่อไปนี้

ภาวะผอม จะมีค่า BMI ต่ำกว่า 20.0 กิโลกรัม/ ตารางเมตร

ภาวะปกติ จะมีค่า BMI ตั้งแต่ 20.0 - 24.9 กิโลกรัม/ ตารางเมตร

ภาวะอ้วน จะมีค่า BMI มากกว่า 24.9 กิโลกรัม/ ตารางเมตร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

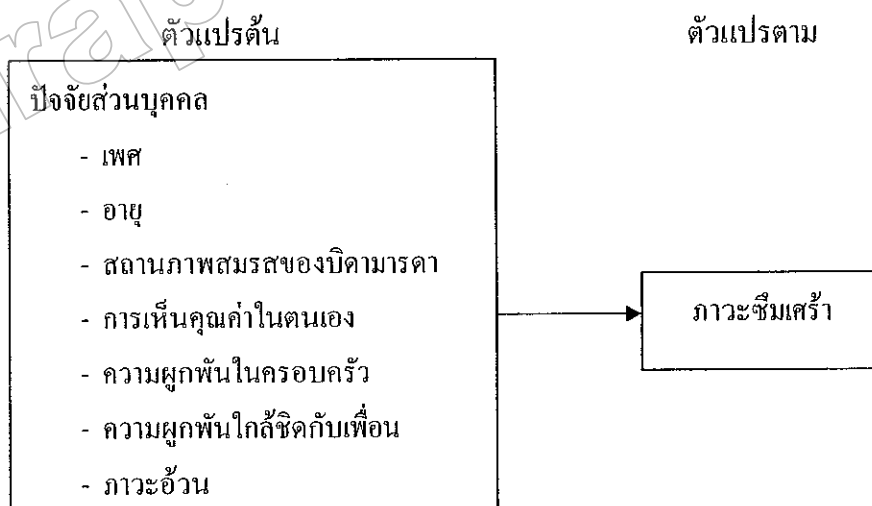
เบค (Beck, 1973) ได้ให้ความหมายของภาวะซึมเศร้าว่าเป็นความแปรปรวนทางด้านการคิดและการรับรู้ ความแปรปรวนด้านอารมณ์ ความแปรปรวนด้านแรงจูงใจ และความแปรปรวนด้านร่างกายและพฤติกรรมแสดงออกโดยมีอาการเศร้า เสียใจ อ้างว้าง โดดเดี่ยว เฉื่อยชา มีอัตมโนทัศน์ในแง่ลบเกี่ยวกับตนเอง ต้องการที่จะหลีกเลี่ยงหรืออยากตาย มีอาการเบื่ออาหาร นอนไม่หลับ สูญเสียแรงขับทางเพศ กิจกรรมต่าง ๆ เปลี่ยนไปจากเดิมเช่น เชื่องช้า ภาวะซึมเศร้าเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ปัจจัยแรก การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในบุคคล เกี่ยวกับการยอมรับนับถือตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง และเชื่อมั่นในตนเอง (Rosenberg, 1979 อ้างถึงใน

อุทัยวรรณ พิทักษ์วรพันธ์, 2545) การที่วัยรุ่นไม่ได้รับการยอมรับ จะทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่มีค่า มองตนเองในทางลบ และเกิดภาวะซึมเศร้า ปัจจัยที่สอง ความผูกพันในครอบครัว หมายถึง ความรู้สึกใกล้ชิดต่อบิดามารดา รับรู้ถึงการได้รับการดูแลเอาใจใส่ มีความพอใจในสัมพันธภาพใน ครอบครัว รู้สึกเป็นที่รักและเป็นที่ต้องการของครอบครัว ถ้าวัยรุ่นรู้สึกว่ามีความผูกพันใน ครอบครัวน้อย ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ขาดการสนับสนุน จะทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า (Resnick et al., 1997) ปัจจัยที่สาม ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน หมายถึง การแลกเปลี่ยนมิตรภาพ การ เปิดเผยตนเอง มีการสนับสนุนทางอารมณ์ และมีความพึงพอใจในสัมพันธภาพ (Bhurmaster, 1985) ถ้าวัยรุ่นไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน จะทำให้รู้สึกโดดเดี่ยว ขาดความมั่นใจและเกิดภาวะซึมเศร้า

ปัจจัยสุดท้ายคือ ภาวะอ้วนเป็นปัจจัยที่มีผู้นำมาศึกษาวิจัยน้อย ในปัจจุบันพบว่าวัยรุ่นให้ ความสนใจในรูปร่างหน้าตามาก วัยรุ่นที่รู้สึกว่าตนเองมีรูปร่างหน้าตาดี จะมีความมั่นใจ ภาคภูมิใจ มีความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวร่างกาย ในทางตรงข้าม ถ้าวัยรุ่นรู้สึกตนเองว่ามีรูปร่างอ้วน ไม่ สมส่วน ไม่เป็นที่ดึงดูดใจแก่ผู้พบเห็น จะทำให้ขาดความเชื่อมั่น รู้สึกอาย และเกิดภาวะซึมเศร้า (สมชาย เลื่อมพลอยแสง, 2547)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง ความผูกพันในครอบครัว ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนและภาวะอ้วนเป็นปัจจัยที่น่าจะสามารถทำนายภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น ได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรีตามกรอบแนวคิดการวิจัย